

ПРОБЛЕМИ ЗНИЖЕННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.

У даній роботі, автор постарався виявити проблеми керування ризиками, методи вдосконалювання банківських методик, визначити перспективи банківського менеджменту в керуванні ризиками, був представлений закордонний досвід керування.

In this present article, author endeavor discover problems of plan making risks with helping to mark out, divide of the priority, and quantitatively estimate risks of organization. And endeavor prospect of banking management of the risks, methodology, showing foreign experience.

- Значення теми даної роботи виходять з [4, стор.118] цілі керування ризиками, яка укладається в тім, щоб максимізувати вартість конкретної установи, що визначається прибутковістю й ступенем ризику. Керування ризиками часто зв'язують із керуванням фінансами. Хоча функція керування фінансами не відповідає винятково за керування всіма ризиками, вона відіграє центральну роль у визначенні, установленні обсягу, відстеженні й плануванні ефективного керування ризиків. Рішення, прийняті в процесі планування керування фінансами істотно впливають на фінансові ризики, у яких можна виділити кілька компонентів на які необхідно звернути увагу:

Достатність капіталу - підтримка достатнього рівня капіталу для рішення стратегічних завдань і виконання вимог регулятивних органів;

Якість активів - мінімізація збитків, що виникають у результаті інвестиційної або кредитної діяльності;

Ліквідність - доступність недорогих коштів для задоволення поточних потреб бізнесу;

Чутливість до змін процентної ставки й валютних курсів - керування балансовою й за балансовою діяльністю й для втримання ризику в границях загальної політики й т.д.

Кожний елемент ризику вимагає конкретної політики й характеристики параметрів ризику, вироблюваних спільно директорами й управління банку. Ключовим завданням є балансування, при цьому не обов'язково рівняння, цих взаємозалежних елементів ризику. Повна рівновага тут неможливо, оскільки дії, що вживають для зниження одних ризиків можуть збільшити інших. [2, стор.11]

- Ми описуємо тут процедури через мету й завдання стратегії керування ризиками, які у великому ступені визначаються економічним середовищем, що постійно змінюється зовнішньою, у якій доводиться працювати банку. Основними ознаками зміни зовнішнього середовища в банківській справі нашої країни в останні роки є: наростання інфляції, ріст кількості банків і їхніх філій; регулювання умов конкуренції між банками з боку НБУ й інших державних органів; перерозподіл ризиків між банками при участі НБУ; розширення грошового й кредитного ринків; поява нових(нетрадиційних) видів банківських послуг; посилення конкуренції між банками, випадки поглинання великими банками дрібних конкурентів; збільшення потреби в кредитних ресурсах у результаті зміни технологій; росту потреби підприємств в оборотному капіталі й зміни структури фінансування у бік зменшення банківської частки власного капіталу клієнтів банку;

частішання банкрутств у сфері дрібного й середнього бізнесу з одночасним відхиленням від виконання вимог кредиторів; відсутність діючих гарантій по поверненню кредиту.

- Керування ризиками не являє собою набору формальних дій. Працюючи разом з лінійним керівництвом, працівник, що готує оцінку, намагається визначити ризик, мінімізувати й зм'якшити втрати, де це можливо. Оцінка успіху пов'язана зі здійсненням саме цих завдань.

При правильному здійсненні, оцінка процесу являє собою підтверджене дослідженнями обґрунтована вказівка на стан і результативність спрямованого здійснення керування ризиками.

Донедавна керування ризиками не мало особливого значення для банків. Процентні ставки фіксувалися монетарною владою, структура фінансових інструментів часто встановлювалася заздалегідь, фінансові ринки відрізнялися малою глибиною й ступенем активності, банкам не дозволялося вести операції в іноземній валюті, планування було дуже поверхневим й відносним, тому що банки мали обмежену автономність, а національні стандарти обліку не вимагали того ступеня розкриття інформації, що дозволила б оцінити прибутковість або достатність капіталу.

Зараз на багатьох ринках положення міняється, у деяких випадках досить різко, що зажадало термінового посилення керування фінансами й ризиками банків, що функціонують на цих ринках. Необхідно зміцнити кілька областей: фінансову інформацію потрібно зробити більше доступною, потрібно розвивати фінансову політику, фінансові навички, особливо в керуванні активами й зобов'язаннями, зобов'язаннями й портфелями, необхідно створити процес керування активами й зобов'язаннями, поліпшити організаційну структуру, чітко розподілити обов'язку по фінансовому керуванню й підвищити ефективність контролю.

Керування фінансами в значній мірі фокусується на керуванні ризиком. Хоча функція керування фінансами не відповідає винятково за керування всіма банківськими ризиками, вона відіграє центральну роль у визначенні обсягу, відстеження й планування ефективного керування ризиком.

Активи, пов'язані з ризиками, як вони характеризуються в банківському регулюванні, звичайно не включають кошти й найближчі заміники грошей, такі як банківські векселі, високонадійні цінні папери й золото. Активи, пов'язані з ризиком звичайно становлять більшу частину всіх активів.

Придбання таких активів і керування ними є основою управлінського процесу в банку, тому що саме ці активи й забезпечують основну частку доходів банку. Стратегічні плани відносно цих активів повинні оцінювати існуючі й потенційні ринки, стратегію і якість портфеля.

В українській практиці існує ряд факторів, що ускладнюють процес керування ризиками. Наприклад, відсутність історичного досвіду ринкових відносин, необхідного для розробки стратегії. У результаті - обмеженість методів, які можна використати для розрахунку й прогнозування рівня ризику. В умовах розвиненого ринку існує статистика за кілька десятків років, використовуючи яку можна визначити, наприклад, максимально можливі прогнозовані втрати при заданому рівні надійності. В Україні навіть наявна вбога статистика часом не відповідає дійсності й, скоріше вводить в оману, чим дозволяє одержати які-небудь корисні результати аналізу.

Висока ймовірність зміни на фінансовому ринку України спричиняється необхідністю ефективної системи керування ризиками. Така система повинна мати організаційну, аналітичну, операційну й комп'ютерну підтримку. [3, стор.8]

Організаційна структура керування ризиками визначає рівень відповідальності й адміністративну співвідпорядкованість підрозділів у виконанні функцій по керуванню ризиками. Як правило, питанням керування ризиками займається спеціальний відділ. Організаційна структура повинна забезпечувати адекватний нагляд за стратегією й операціями, ефективний поділ обов'язків серед співробітників, залучених у торговельні операції і їхнє адміністрування, що відповідають звіти про прийняті ризики, стратегії й результати.

Розроблені й задокументовані політика, процедури й посібника з керування ризиками служать цілям ефективного обміну інформацією в банку. Документи повинні встановлювати чіткі границі відповідальності, містити опис функцій підрозділів і системи взаємодії між ними, процедури контролю ризиків.

Використання сучасної методики виміру ризиків лежить в основі їхньої кількісної оцінки. Методика повинна задовольняти наступним вимогам:

- кількісно визначати ризики фінансових інструментів за допомогою точної оцінки розміру й імовірності втрат від можливих змін на ринку;

- вимірювати ризики різних фінансових інструментів з використанням єдиного критерію;

- вимірювати ризики портфеля фінансових інструментів, беручи до уваги портфельний і кореляційний ефекти;

- ураховувати час відкритої позиції, протягом якого ринковий ризик можливий, Нові похідні фінансові інструменти, а також поширення інструментів з різними параметрами, обумовили необхідність розробки новітніх методів їхньої оцінки й

Невід'ємною частиною методики керування ризиками повинне стати шокове тестування балансу (Stress Testing). Воно дозволяє виявити й кількісно оцінити ефект від подій, які можуть відбутися й мати серйозні наслідки для подальшого здійснення банком операцій. Шокове тестування здійснюється шляхом екстраполяції на майбутнє історичних даних про поведження ринку в минулому. Передбачається, що аналогічні події можуть відбутися знову, або береться модель поведження ринку в минулому, і генеруються ймовірності здійснення подій знову. Тестування повинне здійснюватися щотижня або місяць. Крім того, велике значення повинне приділятися перевірці сценаріїв можливих, наприклад, що впливають на події?; який вплив на дохід організації зробить падіння на X% прибутковості по державних цінних паперах?; що відбудеться з доходами й ринковою вартістю організації при стрибку курсу долара?

Поява в 1994 році методики RiskMetrics, заснованої на оцінці вартості подвергающейся ризику (Value-at-Risk, VaR), якісно обновило інструментарій фахівців з керування ризиками. VaR - це вартість, піддана ризику, що являє собою оцінку максимального потенційного збитку по фінансовому інструменті або портфелю інструментів за певний період часу у випадку несприятливої зміни ринкових факторів, що обчислює з певним довірчим інтервалом. Таким чином, VaR є функцією чотирьох змінних:

- поточної ринкової вартості фінансового інструмента;

- оцінки мінливості доходів, вираженої середнькватратическим відхиленням;

- довірчим інтервалом, що характеризує ймовірність очікуваних втрат, залежно від частоти їхнього здійснення;

- часу відкритої позиції: періоду, протягом якого фінансовий інструмент буде підданий ризику.

Методика VaR служить передумовою для побудови всеосяжної системи керування ризиками в організації.

- У діяльності по керуванню ризиками банки йде по шляху автоматизації системи прогнозування й оцінки кількісного рівня ризику. Програми по керуванню ризиками здійснюють моделювання, що дозволяє розглянути сотні можливих сценаріїв поведінки ринку й прорахувати можливі результати діяльності на ньому. Крім функцій моделювання системи, як правило, дані інформаційні продукти повинні підтримувати процес адміністрування, розробляти стратегію відстеження ризиків, виконувати бухгалтерські й звітні функції. [6, стор.34]

Своєчасна, точна й повна інформація є базисом для кількісної оцінки, моніторингу й контролю за фінансовими ризиками. Ефективна управлінська звітність підвищує здатність керівників і співробітників, залучених у керування ризиками, відслідковувати виконання функцій без більших витрат часу й коштів. Інформація повинна поставлятися на різні управлінські рівні, у форматі й ступені деталізації, достатніх для кожної групи керівників. Управлінська інформація повинна відповідати встановленій структурі управлінської звітності, і повинна включати:

- фінансову звітність;
- звітність контролю за ризиками;
- звітність по зовнішніх ринкових ризиках;
- звітність по прибутковості;
- обов'язкову зовнішню звітність.

Структура встановлених у банку лімітів по ризиках відображає її стратегію й «Апетит на ризик». Ліміти рівнів ризику визначається для конкретних контрагентів, ринків і інструментів.

Виконання перерахованих функцій вимагає високо кваліфікованих фахівців. За минулі кілька років у багатьох банках були створені спеціалізовані підрозділи по керуванню ризиками.

Основою мінімізації негативного впливу на положення банків прийнятих ними ризиків повинна служити інтенсивна робота з підвищення якості внутрібанківського керування ризиками в сполученні з розширенням інструментів впливу на банки з боку НБУ.

Ще Один вирішальний фактор - визначеність ризику. Участь у тендері може бути прикладом невизначеності ризику в межах від нуля до деякої величини. Можна пророчити у відомих межах скорочення обсягу збуту в якійсь валюті, але конкретний рівень збуту, а також відповідний ступінь ризику можуть бути дуже невизначеними. У подібних випадках найбільш підходящими є опціони.

На мій погляд головна проблема України - це структурні диспропорції, що дісталися від колишнього ладу, народного господарства. Звідси виходять і неплатежі, і низька ефективність діяльності суб'єктів бізнесу. Дана проблема не може бути вирішена тільки на рівні підприємств, необхідна підтримка держави, що проявляється не тільки в зниженні процентних ставок, але й у розумній податковій політиці, коли податкова система виконує не тільки фіскальну, але й регулюючу функцію, що стимулює зокрема розвиток "білого" бізнесу. Необхідна в цей час і офіційна, обґрунтована структурна економічна політика, тобто комплекс мер, спрямованих на прискорений розвиток пріоритетних галузей економіки, диверсифіковану підтримку в широкому змісті всіх вітчизняних економічних суб'єктів замість розповсюдженої в останні роки практики порожніх декларацій, не виконуючим програм, популістських рішень, що приводять на ділі до розбазарювання, злодійству, перерозподілу ресурсів у безперспективні або й так, що не бідують галузі. Розвиток фондового ринку України буде прямо залежати від позиції керівництва країни, якщо уряд візьме до відома отримані уроки, відкоригує

проведену політику "латанія дір" у бік поліпшення умов ведення бізнесу - фондовий ринок одержить потужний імпульс еволюційного розвитку, у протилежному випадку ринок акцій так і буде слабозвиненим, коливним від найменшої зміни стану ринків розвинених країн. [5, стор.97]

Потрясіння фінансової системи дозволили зробити дуже важливий висновок - криза показала обмежену придатність емпіричних методів прогнозування фондового ринку. Основні дискусії в біля наукових аналітичних колах велися в основному навколо різних видів методик прогнозування ринку, як фундаментальних, так і технічних - пропонувалися нові механізми оцінки ринкових цін і прогнозів зміни котирувань. При цьому як підтвердження функціональності тієї або іншої методики наводилися статистичні дані. При цьому методологічна коректність застосовуваних моделей, наукова обґрунтованість допущень, залишалася за кадром, а її місце займало затвердження - та методика, передвіщений результат, який виявився найбільш близький до реального, вірна. Як би не доводили аналітики після кризи, що восени ринок був перегрітий і існували всі передумови для корекції цін, досить подивитися на "ради", які давали вони ж перед кризою на основі своїх методів - купуйте - вітчизняні компанії недооцінені. Минулі кризи змусили дослідників ринку акцій перемкнути увагу на вивчення методологічної заможності, границь застосування прикладних методів прогнозування стану фондового ринку. Зокрема, багато хто робили висновок про необхідність уважного вивчення світової кон'юнктури ринків у зв'язку з тісною інтеграцією, взаємозалежністю економік всіх країн миру. Виходячи з поточного стану світової економіки можна припустити, що економіка України навряд чи одержить найближчим часом великомасштабне уливання кредитних ресурсів від міжнародних кредитних організацій - занадто велика потреба у фінансовій допомозі з боку ринків Південно-Східної Азії, більше значимих для розвинених країн, ресурси МВФ виснажені, а їхнє поповнення залежить від рішення сенату США. [1, стор.245]

- У висновку хотілося б ще раз підкреслити велике практичне значення теми даної роботи.

Величезні неплатежі в країні, у цей час, пов'язані з недооцінкою моментів кредитних ризиків, з нецивілізованим підходом банків на початку розвитку ринкових відносин до своєї кредитної політики.

При розгляді економічного становища потенційного позичальника важливі буквально всі моменти, інакше банк може понести величезні втрати. Кредитним відділам банку необхідно постійно враховувати, аналізувати закордонний і всі зростаючий український досвід.

Банківська справа перебуває в процесі змін. Прагнучи підвищити економічну ефективність і поліпшити механізм розподілу ресурсів, уряд уживає заходів у напрямку створення в економіці атмосфери відкритості, конкуренції й ринкової дисципліни. Для того, щоб вижити й домогтися процвітання, банкіри повинні відкинути свої бюрократичні традиції й перетворитися в підприємців, що реагують і пристосовуються до ринкової економіки.

Принципи прямого державного керування банківською системою також повинні змінитися. У більшості країн держава повинне створити правове, регулятивне й політичне середовище для надійної банківської справи.

Фінансова лібералізація, жорсткість конкуренції й диверсифікованість ставлять перед банками нові проблеми й сприяють виникненню нових ризиків. Без вироблення нових способів керування, банки можуть виявитися в кризі, що й відбувається з багатьма банками в Україні.

На конкурентному ринку банки мають потребу в автономії для визначення своєї ролі й стратегії й незалежності у своїй кредитній і управлінській політиці.

Керування часто визначають як мистецтво, що не піддається визначенню й втіленню в практиці. Банківські аналітики часто приймають блискучі характеристики керівного складу за ознаки гарного керування. Це важливо, але зовсім не є надійним критерієм лідерства й бачення перспективи, якості керування, здатності контролювати ризик, якості персоналу або фінансових перспектив.

Управлінські системи, особливо ступінь їхньої формалізації й децентралізації, визначаються безліччю факторів, включаючи розміри й структуру банку, стиль керування, а також конкуренцію й економічне регулювання. У міру розширення й диверсифікованості банку, більший упор варто робити на неособисті системи керування.

Хоча дуже важко дати точне визначення якісного керування, можна виділити кілька моментів, які дозволяють оцінити якість керування. Для успіху в будь-якій справі потрібне лідерство й компетентність у стратегічному аналізі, плануванні, виробленні політики й в управлінських функціях, внутрішньо властивій даній справі.

Література

- 1) Бекарев, А. А. Инновации в системе взаимоотношений коммерческого банка с клиентами : Автореф. дис. на соиск. учен. степ. к.э.н. : Спец. 08.00.10 / Бекарев Андрей Александрович; [Новосиб. гос. акад. экономики и упр.]. - Новосибирск, 2002. - 18 с. Шифр РНБ: 2002-А/18924
- 2) Блохин, И.В. Кредитная политика коммерческого банка: сущность, подходы к формированию и исследованию // Финансы и кредит: пробл. методологии и практики. - Ижевск, 1999. - N1. - С. 58-65
- 3) Власова, М.И. Анализ кредитоспособности клиента коммерческого банка // Alma mater . - М., 1996. - N 6. - С. 20-23
- 4) Ермаков, С.Л. Работа коммерческого банка по кредитованию заемщиков: Метод. рекомендации. - М.: Компания "Алес", 1995. - 179 с.
- 5) Ермаков, С. Л. Работа коммерческого банка по кредитованию заемщиков: Метод. рекомендации. - М. : Компания "Алес", 1995. - 180 с. Шифр РНБ: 96-3/3848
- 6) Тершукова, М.Б. Кредитная политика коммерческих банков и ее реализация в современных условиях // Вестн. Самар. гос. экон. акад. - Самара, 2000. - N 2/3. - С. 131-133